mgr Kamil Stolarski[1)]

Własność intelektualna a BIM – wzory przemysłowe

DOI: 10.15199/33.2018.08.22

W grudniu 2015 r. **Klaus Schwab** stwierdził na łamach „Foreign Affairs" [1], że stoimy na progu rewolucji technologicznej, która fundamentalnie może zmienić sposób, w jaki żyjemy, pracujemy i utrzymujemy relacje. Czwartą rewolucję przemysłową ma charakteryzować fuzja technologii, zacierająca różnicę między tym co fizyczne, cyfrowe i biologiczne. Co ciekawe, na tempo, w jakim będzie ona przebiegać, w mniejszym stopniu wpływać będzie sfera techniczna. Głównymi czynnikami determinującymi są bowiem aspekty społeczne, finansowe i prawne. Wśród tych ostatnich istotną rolę odgrywa prawo własności intelektualnej. Nie koncentruje się ono tylko wokół ochrony praw do takich wytworów ludzkiego umysłu, jak urządzenia, struktury, konfiguracje fizycznych systemów, ale także metoda, konfiguracje komponentów wirtualnych, sposoby zarządzania i przechowywania danych, algorytmy [2].

BIM a IP

Nie inaczej kwestia ta przedstawia się w przypadku technologii BIM. W dziedzinie budownictwa stanowi ona chyba ostatni akcent trzeciej rewolucji przemysłowej. Dopiero w nowej rzeczywistości Industry 4.0 będziemy mogli w pełni wykorzystać potencjał BIM-u. W tym celu niezbędne jest jednak usuwanie wszelkiego typu barier natury organizacyjno-prawnej, a także zwiększanie wiedzy uczestników rynku o tym, jak funkcjonują rozwiązania prawne w kontekście tej technologii. Dotyczy to m.in. prawa własności intelektualnej (*Intelectual Property*; IP).

Własność intelektualna

Pojęcie to może być definiowane w różny sposób. W konwencji z 14 lipca 1967 r. powołującej Światową Organizację Własności Intelektualnej (*the World Intellectual Property Organization*; WIPO) terminowi „własność intelektualna" nadano następujące znaczenie: *prawa wynikające z aktywności intelektualnej w dziedzinach przemysłu, nauki, literatury i sztuki (art. 2 pkt viii)*. W literaturze międzynarodowej do praw własności intelektualnej zalicza się m.in. patenty, prawa autorskie, prawa do nowych odmian roślin, znaki towarowe, tajemnicę handlową, wzory użytkowe, obwody zintegrowane i oznaczenia geograficzne [3]. Zarówno biorąc pod uwagę prawo międzynarodowe, jak i regulacje krajowe możemy zauważyć, że obecnie funkcjonują różne systemy ochrony własności intelektualnej (w zależności od tego, co ona obejmuje).

Wzór przemysłowy 3D

W Polsce kluczowa jest ustawa z 30 czerwca 2000 r. *Prawo własności przemysłowej* dotyczące wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych, topografii układów scalonych i projektów racjonalizatorskich. W opracowanej przez KPMG ekspertyzie dotyczącej możliwości wdrożenia BIM w Polsce wskazano lakonicznie, że *w odniesieniu do metodyki BIM, prawo w zakresie własności przemysłowej ma związek z wykorzystywaniem elementów bibliotecznych, które mogą podlegać ochronie dla wzorów przemysłowych [4].*

Na gruncie prawa europejskiego obecnie funkcjonuje rozporządzenie Rady (WE) nr 6/2002 z 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych. Definiuje ono wzór w art. 3 lit. a jako *postać całego lub części produktu, wynikająca w szczególności z cech linii, konturów, kolorystyki, kształtu, tekstury i/lub materiałów samego produktu i/lub jego ornamentacji*. Jak wskazuje się w piśmiennictwie *definicja wzoru została tak skonstruowana, by objąć swym zakresem zarówno wzory dwuwymiarowe (zwane w niektórych ustawodawstwach rysunkami), jak i trójwymiarowe (zwane w niektórych ustawodawstwach krajowych modelami)* [5]. Ważne, aby wzór stanowił postać całego lub części produktu, tj. przedmiotu przemysłowego lub rękodzielniczego (art. 3 lit. b wymienionego rozporządzenia). Co istotne *produktem w rozumieniu rozporządzenia nie musi być rzecz ruchoma. Wzorem przemysłowym może być chroniona np. postać stacji benzynowej, stacji metra, budynku*. W literaturze akceptowane jest stanowisko, zgodnie z którym przeznaczone do wydruku cyfrowe modele 3D, zawarte w plikach CAD, mogą stanowić wzór w rozumieniu wymienionego rozporządzenia [6]. Analogiczna definicja znajduje się w art. 102 ust. 1 Prawa własności przemysłowej i dotyczy krajowego odpowiednika wzorów wspólnotowych określanego przez polskie prawo jako wzory przemysłowe. Pojęcie to oznacza nową i mającą indywidualny charakter postać wytworu lub jego części, nadaną mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, fakturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację. Także na gruncie polskiego prawa dopuszczalne jest objęcie ochroną wzorów trójwymiarowych [7].

Model BIM jako wzór?

Wzór podlegający ochronie *de facto* obejmuje wygląd, postrzegalną właściwość produktu i *łączy się z cechami umożliwiającymi przedstawienie w sposób dostępny percepcji wzrokowej* [8]. Ochrona wzoru przemysłowego *może objąć wyłącznie wygląd przedmiotu (jego zewnętrzną postać), a nie jego wewnętrzną budowę* [9]. Tymczasem istotą technologii BIM nie jest graficzna prezentacja obiektu budowlanego (czy jego elementów). BIM-owe obiekty biblioteczne stanowią postać produktu i w tym znaczeniu mogą być wzorem przemysłowym (wspólnotowym), jed-

[1)] SMW Legal Stolarski, Majewski i Wspólnicy, Kancelaria Radców Prawnych Sp.p; kamil&stolarski@smw.legal

nak nie są one tworzone w tym celu i nie taka jest ich funkcja.

Składając wniosek o rejestrację wzoru wspólnotowego, mamy ograniczoną możliwość wykorzystania trójwymiarowych postaci produktu. Możemy wraz z wnioskiem przesłać dynamiczne rzuty 3D spełniające warunki techniczne wskazane na stronie EUIPO [10]. Dopuszczalne jest zastosowanie trzech formatów plików: OBJ, STL lub X3D. Wynikiem modelowania BIM może być wzór 3D, zarejestrowany jako wzór wspólnotowy. Pozwalają na to narzędzia konwertujące z BIM-owych formatów danych (takich jak IFC) do wymienionych formatów obsługiwanych przez EUIPO. Niemniej zastosowanie technologii BIM nie wynika z chęci uzyskania takiego wzoru przez twórcę, lecz z metody projektowania obiektu (bądź stworzenia cyfrowej reprezentacji istniejącego już lub ujętego w dwóch wymiarach obiektu). Co ciekawe, o ile rejestracja wzoru wspólnotowego wiąże się z zastosowaniem technologii 3D i związanych z nią formatów danych, o tyle na gruncie prawa polskiego w procesie zgłoszenia wzoru przemysłowego z technologii tej bezpośrednio nie skorzystamy. Zgłoszenie wzoru przemysłowego, w celu uzyskania prawa z rejestracji, zgodnie z art. 108 ust. 1 pkt 1 Prawa własności przemysłowej, powinno obejmować m.in. ilustrację wzoru przemysłowego. Stosownie do § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 30 stycznia 2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń wzorów przemysłowych *w celu lepszego zobrazowania trójwymiarowego wzoru przemysłowego rysunki i fotografie wzoru przedstawiają przedmiot wzoru w różnych ujęciach*. Wreszcie, zgodnie z § 8 ust. 2 tego rozporządzenia arkusz ilustracji wzoru przemysłowego jest podpisywany przez zgłaszającego lub jego pełnomocnika. Cały proces odbywa się więc w formie papierowej, bez możliwości załączenia plików cyfrowych.

Podsumowanie

Stwierdzenie, zgodnie z którym modele BIM mogą stanowić wzory przemysłowe, jest prawdziwe. Niemniej wiąże się to wyłącznie ze sferą wizualną i wykorzystaniem trzeciego wymiaru. Technologia BIM nie jest wykorzystywana w celu tworzenia wzorów przemysłowych. Jeśli nawet w praktyce takowe powstają w wyniku jej zastosowania, jest to de facto uboczny efekt zastosowania BIM-u (nie znam przypadku, w którym w wyniku zastosowania technologii BIM powstał i został zgłoszony wzór wspólnotowy lub przemysłowy). Jednak puśćmy wodze wyobraźni. Znany jest przypadek zarejestrowania jako wzoru wspólnotowego prefabrykowanego obiektu budowlanego typu bungalow – wzór nr 001773383-0001, zarejestrowany przez Josefa Innerhofera (fotografia). Być może zwiększająca się rola prefabrykacji budynków sprawi, że zastosowanie technologii BIM znacznie ułatwi rejestrację tego typu wzorów wspólnotowych (przemysłowych).

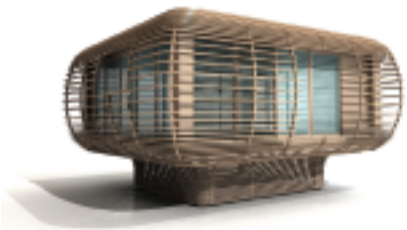

Prefabrykowany obiekt budowlany typu bungalow zarejestrowany jako wzór wspólnotowy

Literatura

[1] Schwab K. 2015. *The Fourth Industrial Revolution. What It Means and How to Respond.* „Foreign Affairs".

[2] Millien R., Ch. George. 2018. Intellectual Property Lawyering in the Fourth Industrial Revolution (the IoT), s. 14, https://www.researchgate.net/publication/313504500_Intellectual_Property_Lawyering_in_the_Fourth_Industrial_Revolution_the_IoT (ost. wejście: 22.07.2018, godz. 10:12).

[3] Isaac A. G., W. G. Park. 2004. „On Intellectual Property Rights: Patents Versus Free and Open Development", [w:] *The Elgar Companion to the Economics of Property Rights,* red. E. Colombatto, Cheltenham-Northampton, s. 383.

[4] *Building Information Modelling. Ekspertyza dotycząca możliwości wdrożenia metodyki BIM w Polsce*. 30 września 2016 r., s. 91.

[5] Tischner A. *Komentarz do art. 3 rozporządzenia nr 6/2002 w sprawie wzorów wspólnotowych* [w:] A. Tischner, W. Jarosiński, B. Widła, Komentarz do rozporządzenia Rady (WE) nr 6/2012 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych, LEX/el. 2012.

[6] Elam V. 2016. „CAD File and European Design Law". *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, Vol. 7 (2): 146 – 162.

[7] Szczepanowska-Kozłowska K. Pojęcie wzoru przemysłowego – między funkcjonalnością a estetyką. *Przegląd Prawa Handlowego* 3/2010, passim; R. Skubisz, Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12 stycznia 2011 r., sygn. akt: II GSK 20/10, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2012/9/88, s. 619.

[8] Tischner A. 2006. Komentarz do art. 3 rozporządzenia nr 6/2002 w sprawie wzorów wspólnotowych.

[9] Mika I.B. 2001. „Kumulacja i kolizja praw własności przemysłowej w prawie polskim (na przykładzie wzorów przemysłowych i znaków towarowych". *Kwartalnik Prawa Prywatnego* 2, s. 342.

[10] https://euipo.europa.eu/ohimportal/pl/the-four-step-form?inheritRedirect=true (ost. wejście: 22.07.2018 r.).

Przyjęto do druku: 25.07.2018 r.

*Koordynatorem merytorycznym działu BIM W BUDOWNICTWIE jest **mgr inż. arch. Leszek Włochyński**, MRICS – Członek Zarządu Fundacji na rzecz Utworzenia buildingSMART Polska (www.buildingsmart.org.pl).*

buildingSMART International home of openBIM

Firmy, instytucje oraz osoby zainteresowane

BIM (Building Information Modeling),
otwartą współpracą w oparciu o formaty IFC i BCF,

członkostwem w organizacji buildingSMART Polska

serdecznie zapraszamy na spotkanie dotyczące powołania polskiego oddziału buildingSMART,

które odbędzie się **20 września 2018 r. o godzinie 10^{00}**

w Centrum Zarządzania Innowacjami i Transferem Technologii Politechniki Warszawskiej (CZIiTT PW), ul. Rektorska 4 w Warszawie.

Informacje i zapisy: **www.buildingsmart.org.pl**